

YENİ BİR ÖĞRENME YAKLAŞIMI: HARMANLANMIŞ ÖĞRENME*

Halük ÜNSAL**

Özet

Öğretme-öğrenme süreci çok boyutlu ve karmaşık bir süreçtir. Teknolojik gelişmeler ve bilgisayar yazılım programlarındaki uygulamalar öğretme-öğrenme sürecini direkt etkiler hâle gelmiştir. Ancak birkaç yıldır yoğun olarak düşünülen ve uygulanan bu yaklaşımın yerine bugün yeni bir yaklaşım gelmiştir. Bu yaklaşım harmanlanmış öğrenme yaklaşımıdır. Bu öğrenme, öğretme-öğrenme sürecinde öğrenci-öğrenci ve öğrenci-öğretmen etkileşimiyle birlikte Web destekli öğrenmenin olanaklarını da sunmaktadır. Bu yaklaşım, öğrenmeye çeşitlilik kazandıracığı ve gelecekte uygulanabilecek yaklaşımlardan biri olabileceği için önemli görülmektedir. Bu makalede, web destekli ve yüzyüze öğrenmenin birlikte gerçekleştirildiği harmanlanmış öğrenme yaklaşımının avantaj ve dezavantajları, modelleri ve kazandıracığı zenginlikler tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Harmanlanmış öğrenme, yüz yüze öğrenme, web destekli öğrenme

Giriş

Ondokuzuncu yüzyılın sonuna doğru şu soru soruldu. Nasıl Öğreniriz? İşte bununla birlikte yeni yaklaşımlar ve yeni düşünceler artmaya başladı. Artık insanların nasıl öğrendiği bilinmektedir. Öğrenme ile öğretmenin madalyonun iki yüzü olmadığı anlaşılmaktadır. Burada “öğrenme ile öğretme farklı süreçlerdir. Öğretilebilen şeylerin öğretilmesi gerekir ve bunlar başka türlü öğrenilemez. Ama öğrenilebilen şeylerin de öğrenilmesi gerekir ve bunlar öğretilmez.” görüşü ortaya çıkmaktadır (Drucker, 1996).

Yeni anlayış öğrenme teorileri ve teknolojiyle birlikte değişmeye başlamıştır. Bununla birlikte öğrenme biçimleri değişmiş, etkinlikler artmış, öğrenmeyi öğrenme uygulamaları önem kazanmış ve bireysel öğrenme temel alınmaya başlamıştır. Ayrıca öğrenme sadece sınıf ortamında gerçekleşmeyip, internet erişiminin olduğu her noktada gerçekleştirilebilir duruma gelmiştir. Bugün öğretme-öğrenme sürecinde geleneksel olarak kullanılan yüz-yüze öğrenme yaklaşımının yerine bilgisayar/web destekli öğrenme yaklaşımının uygulanması düşünülmüştür. Ancak birkaç yıldır yoğun olarak düşünülen ve uygulanan bu yaklaşımın yerine bugün yeni bir yaklaşım gelmiştir. Bu yaklaşım harmanlanmış öğrenme yaklaşımıdır.

* Bu çalışma, Gazi Ü. GEF tarafından düzenlenen VII. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi'nde (2006) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr.; Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

Genel olarak bakıldığında eğitim 3000 yıldır geleneksel olarak sınıf ortamında uygulanmaktadır. Bugün de eğitimlerin %80'i sınıf ortamında gerçekleşmektedir. Öğrenmedeki evrensel en son teknoloji, 500 yıl önce basılmış kitaplardır. Son 10 yıldaki öğrenme ve teknoloji alanlarındaki gelişmeler kalite, etki, kolaylık ve öğrenme maliyeti açısından değişiklikler sağlamıştır. Geleneksel ve teknoloji esaslı öğretimde "harmanlanmış" yaklaşımların tam kullanımının öğrencilerdeki öğrenme deneyimlerini nasıl sağlayacağı ve harmanlanmış yaklaşımların öğrenmenin önemli mesleki süreçlerde nasıl bir stratejik etkiye sahip olduğu yeni anlaşılmaktadır (Singh ve Reed, 2001).

Drucker (1996) yeni teknolojilerin bazı değişiklikler yapmaya zorlayacağını, bu teknolojinin öğretim teknolojilerinden çok öğrenme teknolojisi merkezli olacağını ileri sürmektedir. Ögüt (2001) ise bilgi çağındaki kurumların, teknolojik gelişmelere uyum sağlamasını ve personelini etkileşimli öğrenme ortamıyla geleceğe hazırlanmasını istemektedir. Bu durumda teknoloji ve öğrenmeyi birleştiren harmanlanmış öğrenme yeni bir başlangıç olarak düşünülebilir.

Harmanlanmış öğrenmenin tanımı, harmanlanmış öğrenmenin bileşenleri, modelleri, içerik seçimi, faydaları, ortak etkinlikleri, temel öğeleri ve bileşenlerinden oluşan bu çalışmada harmanlanmış öğrenme kısaca açıklanmaya çalışılmıştır.

Tanım

Dijital öğrenme teknolojileri her geçen gün gelişerek geleneksel yüz yüze öğrenme ortamlarında da yerini almaktadır. Yaygın öğrenme şekilleri ve yüz yüze öğrenme ortamlarının keşiştiği yerde karşımıza harmanlanmış öğrenme çıkmaktadır (Graham, 2004). Harmanlanmış öğrenme başka bir ifadeyle web destekli öğrenme ile sınıftaki öğrenmenin avantajlı ve güçlü birkaç yönlerinin birleştirilmesidir (Horton, 2000). Yeni bir yaklaşım olan bu öğrenme, teknolojinin öğrenme-öğretme sürecinde ve insanın hayatında vazgeçilmez olmasıyla daha da önemli bir duruma gelmiştir. O halde harmanlanmış öğrenme nedir?

Harmanlanmış öğrenme kısaca öğrenme sonuçlarını ve paylaşılan (delivery) program olarak öğrenme sonunda üst amaçları gerçekleştirmek amacıyla birden fazla paylaşım yolu kullanan bir öğretim programı olarak tanımlanabilir. Bu, farklı öğrenme paylaşımlarının kendi başına karıştırılması ve eşleştirilmesi değil, öğrenme ve mesleki sonuçlara odaklanılmasıdır. Bu yüzden bu tanımlama şöyle değiştirilebilir (Singh ve Reed, 2001);

Harmanlanmış öğrenme, doğru becerilerin, doğru kişiye, doğru zamanda kazandırılması için doğru kişisel öğrenme şekliyle, doğru öğrenme teknolojilerinin eşleştirilmesiyle ve öğrenme amaçlarının uygulanmasıyla, en yüksek başarıyı sağlamaya odaklanır.

Bu tanımlamada gizlenmiş prensipler şunlardır;

- √ Burada paylaşım metodundan çok öğrenme amaçlarına odaklanılır.
- √ Birçok kişisel öğrenme stilleri, geniş kitlelere ulaşmak için desteğe ihtiyaç duyar.
- √ Her birey öğrenme olayına farklı bilgilerle katılır.
- √ Birçok durumda, en etkili öğrenme stratejisi "sadece o an ihtiyaç duyulan şey" dir.

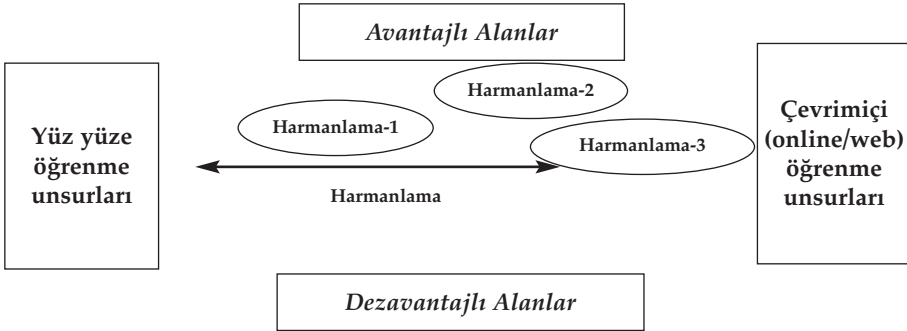
Wilson ve Smilanich (2004)'e göre harmanlanmış öğrenme genelde iki ya da daha fazla yöntemin öğrenim ihtiyacı için kullanılması anlamına gelmektedir. Yani harmanlanmış öğrenme; belirli amaçlar doğrultusunda, istenilen öğrenme amaçlarının kazanılmasında uygulanan en etkili öğrenme biçimlerinin kullanılmasıdır.

Harmanlanmış öğrenme ortamının oluşturulmasında Web destekli öğrenme ile yüz-yüze öğrenmenin avantajlı yanlarının alınması ve dezavantajlı yanlarının ise alınmamasına dikkat edilmelidir. Bu harmanlamanın güçlü olunan alanlarda kurulması gereklidir. Bunun için de konunun, içeriğin, öğrenci özelliklerinin, kazandırılacak davranışların, öğrenme ortamının ve teknolojik altyapının bilinmesi amaca ulaşmayı kolaylaştırabilir (Osguthorpe ve Graham, 2003).

Uzmanların harmanlanmış öğrenme tecrübeleri gösteriyor ki, bu prensipleri uygulamaya koyulduğunda geleneksel yaklaşımlara göre öğretim programları etki, ulaşım ve kazanç olarak köklü gelişmelerle sonuçlanabilir. Bu gelişmeler, değişim potansiyeline sahip olduğunda oldukça yararlıdır (Singh ve Reed, 2001).

Harmanlanmış öğrenme bileşenleri Şekil 1'de görülmektedir. Osguthorpe ve Graham (2003) harmanlamadaki amacı, yüz yüze öğrenme ve çevrimiçi öğrenme unsurları arasında dengenin iyi kurulması olarak açıklamaktadır. Ayrıca harmanlanmış öğrenmenin en önemli unsurlarından biri olarak da, her öğrenme ortamının avantajlı yanlarının alınması, dezavantajlarının ise alınmaması; yani dengenin, avantajların fazla olduğu alanda kurulmaya çalışılması olarak ifade etmektedir.

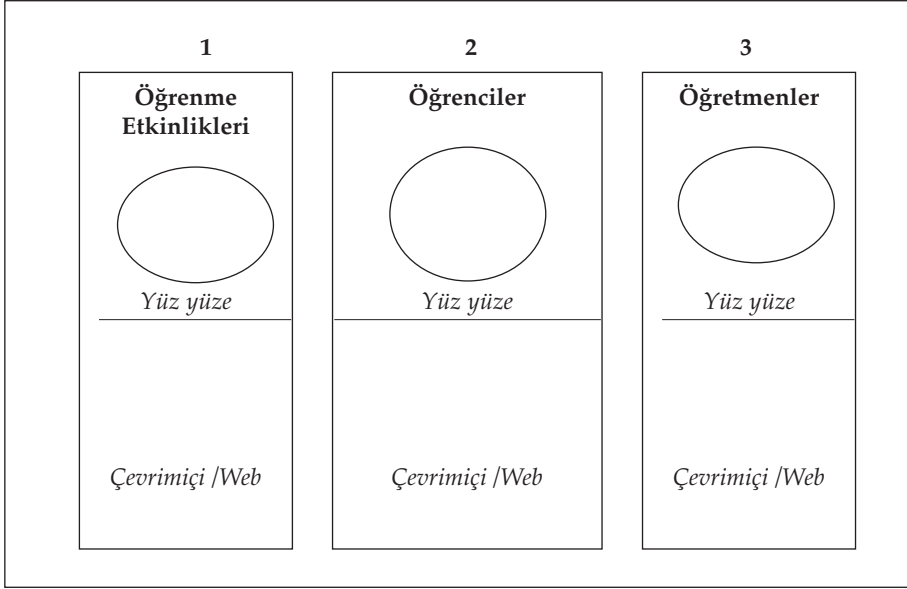
Harmanlanmış öğrenmenin bileşenleri ve modeller

Şekil 1. Yüz yüze ve Çevrimiçi Öğrenme Unsurlarının Avantajlı Alanların Harmanlanması

Osguthorpe ve Graham (2003) harmanlanmış öğrenme yaklaşımında yararlanılabilecek modelleri şöyle açıklamaktadır;

1. Model: Web ve yüz yüze öğrenme etkinlikleri,
2. Model: Web ve yüz yüze öğrenciler,
3. Model: Web ve yüz-yüze öğretim elemanları

Şekil 2. Çevrimiçi ve Yüz Yüze Ortamın Unsurları

Birinci model, Web destekli öğrenme ve yüz yüze öğrenme etkinliklerinin birlikte uygulanmasını içermektedir. İkinci modelde, hem Web destekli öğrenme ortamı hem de yüz-yüze öğrenen öğrenciler bulunmaktadır. Üçüncüsün de ise Web destekli öğrenme ortamıyla birlikte birden fazla öğretim elemanı ile iletişim imkânı sağlanmaktadır. Bu modellerin herhangi birisinin seçilmesinde mevcut imkânlar dikkate alınarak yapılması daha yararlı sonuçlar doğurabilecektir. Yukarıdaki modellerin sadece biri kullanılabilmesi gibi birden fazla modelden de yararlanılabilir. Burada programın amaçları ve hedef kitlenin özellikleri göz önüne alınarak model uygulamaya konabilir.

Web destekli öğrenme ve yüz yüze öğrenme birlikte yer almaktadır ve öğrenmenin kalitesini artırmaktadır (Kerres ve Witt, 2003). Bu durumda Web destekli öğrenmenin avantajlı yönlerinin, yüz yüze öğrenmenin avantajlı yönleriyle bütünleş-tirmek, uygulanacak eğitim programının amaçlarına ulaşmasını kolaylaştırabilir. Ayrıca Web destekli öğretimde Horton (2000) tarafından geliştirilen çeşitli eğitim programları (tutorials) ve ders modelleri kullanılabilir (Ünsal, 2004).

Osguthorpe ve Graham'a (2003) göre harmanlanmış öğrenme yaklaşımının tasarlanmasında, Web destekli öğrenme ve yüz-yüze öğrenmedeki öğretim unsurlarının benzer ve farklı biçimleri olacaktır. Öğretim unsurlarından; öğretim materyalinin dağıtımı, öğrenme materyalleriyle etkileşim, öğretmen ile etkileşim, öğrencilerle etkileşim ve çoklu etkileşim değişebilecektir. Burada amaç olarak, temel unsurlara göre iyi bir tasarımın gerçekleştirilmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır.

Harmanlanmış ve yüz yüze öğrenme ortamına ilişkin bir program

Delialioğlu (2004) harmanlanmış öğrenme ile yüz yüze öğrenme ortamının ortak etkinliklerini grup çalışması, kısa sınavlar, çalışma sayfaları, puanlama, proje ve sınıf içi etkinlikler biçiminde açıklamıştır (*Bakınız Tablo 1*).

Aşağıda sunulan her iki öğrenme yaklaşımına göre belirtilen etkinlikler konuya, süreye, amaca ve diğer imkânlarla göre değişebilmektedir. Ayrıca ortak ve farklı etkinlikler ilave edilebilir. Bu ortak veya farklı etkinliklerin içeriği ve düzeyi tekrar belirlenebilir.

Tablo 1. Harmanlanmış ve Yüz Yüze Öğrenme Ortamının Ortak Etkinlikleri

Yüz Yüze Öğrenme	Ortak Etkinlikler	Harmanlanmış Öğrenme
<i>Sınıfta 3 saatlik ders</i>		<i>Sınıfta 1 saatlik ders</i>
Powerpoint sunumlarının öğretmen tarafından desteklenmesi	Grup çalışması	Web sitesi
Kitaplar	Kısa sınavlar	Forum
	Çalışma sayfaları	Bilişsel araçlar
	Puanlama (Assignments)	Web kaynakları
	Proje	İzleme (log) sistemi
	Sınıf İçi Etkinlikler	

Harmanlanmış öğrenme bileşenleri

Harmanlanmış öğrenme yeni bir şey değildir. Fakat eskiden harmanlama öğrenme içeriği, sınıf ortamı (sunular, laboratuvar, kitap vs) sınırlılıklarına sahipti. Bugün okulların seçebilecekleri birçok öğrenme yaklaşımları bulunmaktadır. Singh ve Reed'e (2001) göre bunlar;

Eş zamanlı (synchronous) fiziksel biçimler,

- √ Öğretmen liderliğinde sınıflar ve öğretmen.
- √ Katılımlı laboratuvar çalışmaları ve çalıştaylar
- √ Alan gezileri

Eş zamanlı (synchronous) çevrimiçi biçimler (canlı e-öğrenme):

- √ e-görüşmeler/toplantılar
- √ Sanal sınıflar
- √ Web seminerleri ve radyo veya TV yayını
- √ Koçluk (coaching)
- √ Mesajla anında görüşme

Kişisel hızda farklı zamanlı (asynhronous) biçimler:

- √ Dokuman ve Web sayfaları
- √ Web/bilgisayar destekli eğitim modülleri
- √ Değerlendirme/test ve anketler
- √ Benzetişimler
- √ Mesleki yardım ve elektronik performans destek sistemleri
- √ Canlı olay kaydı
- √ Çevrimiçi öğrenme toplulukları ve tartışma forumlarıdır.

Bunun yanı sıra harmanlanmış öğrenmeyle ilişkili psikolojik, teknolojik, teorik, iletişim ve yönetim sistemi gibi ana unsurları vardır (*Bakınız Ek:1*). Harmanlanmış öğrenme; bilgisayar destekli öğrenme, web destekli öğrenme, elektronik öğrenme, öğrenme yönetim sistemi ve öğrenme platformu ile karşılıklı etkileşim içerisindedir. Ayrıca harmanlanmış öğrenmenin ilişkili olduğu bütün bu unsurların da kendi içinde ilişkili olduğu başka alanlar bulunmaktadır. Örneğin, bilgisayar destekli öğrenme; davranışçılık, bilgisayar destekli uygulamalar, yaşam boyu öğrenme ve Web destekli öğrenme alanlarıyla doğrudan ilgilidir ve buradaki gelişmeler bilgisayar destekli öğrenmeyi etkileyerek değiştirebilir.

Okul ortamında, sınıf içinde ve dışında Web destekli veya yüz yüze öğrenme yaklaşımı yukarıda sayılan uygulamalar yapılabilir. Bunların biri yapılabileceği gibi birkaç tanesi de olabilir. Burada önemli olan, öğretim elemanı eşliğinde diğer uzmanlarında katılımıyla kararlaştırılacak planlamanın yapılmasıdır. Ayrıca okulun imkanlarının ve güçlü olduğu alanlarının rasyonel değerlendirilmesidir.

Harmanlanmış öğrenmenin faydaları

Uygulanacak harmanlanmış öğrenme yaklaşımının hem öğrenci ve öğretim elemanı, hem de öğretim kurumu ve etkinliği açısından birçok yararı olacaktır.

Singh ve Reed (2001) harmanlanmış öğrenme yaklaşımının bazı faydalarını kısaca şöyle açıklamaktadır:

1. Öğrenme etkililiğini artırır.
2. Zenginliği sürekli kılar.
3. Zaman ve maliyet açısından uygundur.
4. Sonuçlar en uygun düzeyde gerçekleşir.
5. Harmanlanmış çalışmalar hemen ortaya çıkar.

Bunların yanında harmanlanmış öğrenme yaklaşımının uygulanması; öğrenme zenginliği, bilgiye erişim, sosyal etkileşim, öğrenmeyi yönetme vb. önemli sonuçlara ulaştırmaktadır (Osguthorpe ve Graham, 2003).

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılmaktadır ki, genel olarak bu öğrenme yaklaşımı, bireysel öğrenme, bireysel hız, dinleme, okuma, görme ve uygulama açısından çeşitlilik, işbirliği ve iletişim yoğunluğu sağlamaktadır. Ayrıca geribildirimde hız, öğrenme ortamında serbestlik, zaman ve öğrenme maliyeti yönünden tasarruf gibi olumlu etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Yeni bir öğrenme yaklaşımı olan harmanlanmış öğrenme, öğretim elemanlarını, öğrencileri ve öğretim faaliyetlerini etkileyecek niteliktedir. İstenen başarı, öğretim sürecinde hem çevrimiçi hem de yüz yüze öğrenme unsurlarının güçlü alanlarda tasarlanmasıyla sağlanabilir. O halde öğretim elemansız ve teknoloji desteksiz bir öğretimin bugün ve gelecekte de mümkün olamayacağı ileri sürülebilir.

Gates (1999)'e göre üniversiteler daha az para harcayarak daha çok öğrenciyi eğitim-öğretim imkânları hazırlamalıdır. Çünkü öğretim kurumlarının teknoloji destekli çözümlere eğilim göstermekte olduğu görüşündedir. O halde başta üniversiteler olmak üzere diğer öğretim kurumları ve öğretim elemanları istenen amaçlara ulaşmak için yeni bir öğretim programı hazırlayabilir. İnternet ve Web destekli öğrenme ortamıyla bilgiler paylaşılabilir.

Bu öğrenme yaklaşımı daha çok ABD'deki üniversiteler tarafından uygulanmakta ve olumlu sonuçlar alınmaktadır. Türkiye'de ise bazı üniversiteler (Bilkent, ODTÜ, Sakarya gibi) tarafından benzer çalışmalar yapılmaktadır. Önümüzdeki yıllarda bu uygulamanın daha fazla üniversitede çeşitli boyutlardaki uygulamayla hayata geçirileceği ümit edilmektedir.

Kaynakça

- Blended Learning/hybrid öğrenme. <http://beat.doebe.li/bibliothek/w01417.html>, adresinden 14.07.2006 tarihinde elde edilmiştir.
- DELİALIOĞLU, Ö. (2004). **Effectiveness of Hybrid Instruction on Certain Cognitive and Affective Learning Outcomes in A Computer Networks Course**. ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- DRUCKER, P. (1996). **Yeni Gerçekler**. (Çev. Birtane Karanakçı) Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Beşinci Baskı, Ankara.
- GATES, B. (1999). **Önümüzdeki Yol**. (Çev. Esra Davutoğlu, Alper Erdal) Arkadaş Yayınları, Ankara.
- GRAHAM, C. R. (2004). Blended Learning Systems. (Eds. Curtis J. Bonk, Charles R. Graham, Jay Cross, ve Michael G. Moore) **The Handbook of Blended Learning: Global Perspective, Local Designs**. Pfeiffer Publishing, San Francisco.
- HORTON, W. (2000). **Designing Web-Based Training**. How to teach anyone anything anywhere anytime. William Horton Consultign, Inc. USA.
- KERRES, M. ve WITT, C. (2003). "A Didactical Framework for the Design of Blended Learning Arrangements." **Journal of Educatinol Media**, Carfax Publishing, Vol 28, Nos.2-3.
- OSGUTHORPE, T. R. ve GRAHAM, C. R. (2003). "Blended Learning Environments Definitions and Directions." **The Quarterly Review of Distance Education**. Volume 4(3). ss.227-233.
- ÖĞÜT, A. (2001). **Bilgi Çağında Yönetim**. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- SINGH, H.ve REED, C. (2001). **A White Paper: Achieving Success with Blended Learning**. Centra Software.
- ÜNSAL, H. (2004). "Web Destekli Eğitim, Elektronik Öğrenme Ve Web Destekli Öğretim Programlarındaki Çeşitli Ders Modelleri." **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, 5,2(3). ss.375-388.
- WILSON, D. ve SMİLANCH, E. (2005). **The Other Blended Learning. A Classroom-Centered Approach**. Pfeiffer Publishing, San Francisco.

A NEW LEARNING APPROACH: BLENDED LEARNING

Halük ÜNSAL*

Abstract

Teaching-learning is a confusing and many dimensioned process. Technological cahanings and softwares effects learning-teaching process directly. However, there is a new approach has become very popular recently. It is named "blended learning". This new approach also offers web-based learning possibilities at the same time with student-student and student-instructor interaction. This approach considered as a new important way for enriching learning for the future teaching. In this paper, advantages and disadvantages, models and results of this new web based and face to face approach- blended learning.

Key Words: Blended learning, face to face learning, web based learning

---

* Research asistant.; Gazi University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences.